

Notat: Etter strategien?

Notat til møte i strategisk råd 29.04.2025

Innledning:

Den første [nasjonale bibliotekstrategien](#) ble lagt fram i august 2015 og hadde varighet ut 2018. I 2019 ble strategien [Rom for demokrati og dannelse](#) som skulle gjelde for årene 2020 til 2023 lagt fram, den ble senere forlenget ut 2024 og i september 2023 ble det lagt fram en utvidet [Rom for demokrati og dannelse](#) for perioden ut 2025.

I løpet av de nesten ti årene som har gått siden den første nasjonale bibliotekstrategien ble lagt fram og fram til i dag har det skjedd store endringer i bibliotekene.

Kultur- og likestillingsdepartementet har signalisert at det ikke skal lages ny bibliotekstrategi av dette slaget i til neste år.

Bibliotekstrategiene har bl.a. inneholdt lister med veldig konkrete tiltak som skulle gjennomføres i strategiperioden. I løpet av de ti årene vi har hatt bibliotekstrategi har det til sammen blitt arbeidet med 68 nummererte tiltakspunkter.

Strategiene har også hatt som målsetting å bidra til at bibliotekene skulle styrkes i sitt arbeid for å oppfylle intensjonene i formålsparagrafen §1. i [Lov om folkebibliotek](#) etter lovrevisjonen i 2013. I første del av strategiperioden hadde vi en programsatsing på arrangementer i folkebibliotekene. Fra 2020 har programsatsingen vært knyttet til aktiv formidling.

For den første strategien ble det laget en [ekstern evalueringsrapport](#) som ble lagt fram i januar 2019.

Nasjonalbiblioteket vil legge opp til at vi i 2026 komme med en oppsummering og evaluering av *Rom for demokrati og dannelse* for årene fra 2020 og ut 2025.

Forventninger i biblioteksektoren?

Fram til nå har Nasjonalbiblioteket naturlig nok ikke arbeidet systematisk med å kartlegge forventninger i bibliotekene til hva som skal gjøres etter strategiperioden.

I februar 2025 ble det lagt fram et representantforslag i Stortinget, [representantforslag 115 S \(2024–2025\) om bibliotekpolitikken](#). Uten å ta stilling til de enkelte forslagene og begrunnelsen for disse kan vi slå fast at forslaget gjenspeiler noen av de forventningene som finnes i sektoren om bibliotekpolitikk og statens rolle som bibliotekutvikler. De konkrete forslagene i framlegget ser slik ut:

1. Stortinget ber regjeringen legge fram en plan for en helhetlig, nasjonal bibliotekpolitikk og komme tilbake til Stortinget på egnet vis. Planen må vise bredden i bibliotekets samfunnsoppgaver og hvordan ulike politiske felt inngår i den samlede bibliotekpolitikken. Planen må også definere statlige oppgaver etter lov om folkebibliotek.
2. Stortinget ber regjeringen i forslag til statsbudsjett for 2026 foreslå en ordning som sikrer felles innkjøp av redaktørstyrte medier og felles bibliotektransportordning i hele landet.
3. Stortinget ber regjeringen sette ned et utvalg som evaluerer og følger opp nåværende og tidligere lesesatsinger med særlig blick på hva som kan innføres av varige og langsiktige tiltak for å fremme lesing i hele befolkningen. Blant tiltakene det bør ses særlig på, er krav til bemannede

skolebibliotek, skjerm vs. papirbok i skolen og ulike lesetiltak gjennomført lokalt og regionalt av ulike aktører. Utvalget skal også anbefale hvor et samlet ansvar for kompetanseheving, forskning, statistikk og videreutvikling bør ligge for å sikre langsiktighet og forutsigbarhet og treffe bredt.

4. Stortinget ber regjeringen sikre at nasjonal statistikk for skolebibliotek i grunnskolen og i den videregående skolen samles og forbedres, slik at formålet til forskriften om skolebibliotek i opplæringslova oppfylles.

5. Stortinget ber regjeringen sikre at nye anbefalinger til modell for folkebibliotekenes utlån av digitale medier fra Nasjonalbiblioteket kommer på plass.

Veien videre?

I fjor ble [regjeringens leselyststrategi](#) lagt fram, den gjelder til 2030. Leselyststrategien pålegger Nasjonalbiblioteket og følge opp følgende tiltak i denne strategien.

- *opprette en ny tilskuddsordning for å bidra til økt samarbeid mellom folkebibliotek slik at barnehagebarn får bedre tilgang til bøker*
- *styrke Nasjonalbibliotekets tjeneste Tibi – Biblioteket for tilrettelagt litteratur for å øke tilgangen på tilrettelagt litteratur*
- *styrke Nasjonalbibliotekets flerspråklige bibliotek for å øke tilgangen på litteratur på andre språk enn norsk*
- *spillemidler til leselyst og litteraturformidling i bibliotek for å øke leselysten hos barn og unge*
- *videreføre Nasjonalbibliotekets prosjektstøtte til bibliotekenes Sommerles-kampanje til og med 2030 for å bidra til barn og unges leselyst og leseferdigheter*

I tildelingsbrevet for 2024 ble det sagt at Nasjonalbiblioteket årlig skulle bruke 15 millioner kroner på oppfølging av leselyststrategien.

Lesestrategi varer i fem år. Leselyststrategien handler ikke om bibliotek, den handler om lesing og noen av tiltakene denne strategien handler om hvordan bibliotekene skal bidra til gjennomføringen av regjeringens lesepolitikk.

I tillegg til forslaget fra SV som skal behandles i mai har også stortinget fått Meld.St.13 (2024-2025) [Forebygging av ekstremisme -Trygghet, tillit, samarbeid og demokratisk motstandskraft](#) til behandling. Her sier regjeringen i [kap. 6.1.8 Bibliotek](#) at *Regjeringen vil meisle ut ny bibliotekpolitikk som skal gjelde fra 2026. Bibliotekenes rolle i arbeidet med å forebygge ekstremisme vil bli vurdert i dette arbeidet.* Dette forslaget skal også behandles av Stortinget i mai.

Kultur- og likestillingsdepartementet har på sine nettsider annonser at regjeringen vil legge fram to nye strategier i løpet av året det er:

- *Nasjonal strategi for en åpen og opplyst offentlig samtale*
- *Strategi for å styrke motstandskraften mot desinformasjon*

Nasjonalbiblioteket og biblioteksektoren har hatt flere innspill til disse og det er grunn til å tro at de kan komme til å inneholde tiltak som må følges opp av Nasjonalbiblioteket.

Departementet har også bedt Nasjonalbiblioteket om å komme med innspill til hvordan vi skal jobbe med bibliotekutvikling etter strategiperioden.

Infrastruktur

I løpet av de ti årene med bibliotekstrategier har Nasjonalbiblioteket utviklet infrastruktur for norske bibliotek. Dette gjelder følgende tiltak: Biblioteksøk, Bibliotekkortet, Bibliotekutvikling.no, Verdensbiblioteket, Metadata innkjøp, Metadatabrønn, og utvidelse av Bokhylla-avtalen.

Dette finansieres av spillemidler. De neste 5 årene vil dette beløpe seg til 25mill. årlig.

Økonomi

Tippemidlene som er brukt til å gjennomføre tiltakene i bibliotekstrategiene er stor grad bundet opp. Det vil finnes færre midler til frie prosjekt og egne utviklingstiltak i bibliotekene.

Organisasjonsendringer

Nasjonalbiblioteket skal omorganisere den delen av virksomheten som driver bibliotekutvikling og driver bibliotek tjenester. Både de som er rettet mot bibliotekene og de som er rettet mot sluttbrukerne. En partssammensatt arbeidsgruppe har som oppdrag å foreslå en ny organisering. Utgangspunktet for arbeidsgruppens mandat er bl.a. disse spørsmålene. Hvordan bør arbeidet med forvaltningsoppgavene organiseres fremover for å kunne gjennomføre våre pålagte oppgaver og støtte opp om det øvrige arbeidet mot biblioteksektoren? Hvordan bør arbeidet med bibliotek tjenestene organiseres slik at vi i tråd med strategien får styrket og videreutviklet dem? Hvordan bør arbeidet med brukertjenestene organiseres slik at vi i tråd med strategien når ut til flere og får utviklet og forbedret tjenestene?

Målet er: En effektiv totalorganisasjon. Fokus på bedre ressursutnyttelse. Unngå oppgaveoverlapping og dobbeltarbeid, at viktige satsingsområder faller mellom to stoler og kryssende styringslinjer. Grenseflatene oppgave- og kompetansemessig mellom berørte avdelinger/seksjoner. Størrelsen på organisasjonsenhetene.